

НАЦІОНАЛЬНІ ГРОМАДИ ПОКУТСЬКИХ МІСТ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – 30-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ (етнокультурні взаємозв'язки)

Ігор Паньків

УДК 394(477.8)“18/19”

У статті на основі джерельного матеріалу здійснено аналіз історії формування етнічного складу міського населення Прикарпаття. Значну увагу приділено динаміці чисельності головних національних громад. Визначено державну політику у сфері міжнаціональних відносин і колонізації. До того ж розглянуто особливості соціальної структури населення, питання акультурації та асиміляції, причини часткового поділу праці за національною ознакою.

Ключові слова: національні меншини, акультурація, родинні звичаї та обряди, міжнаціональні відносини та взаємовпливи, колонія, конфесія.

In this article, there is an analysis of the history of forming of the Pre-Carpathian urban population's ethnic structure on the basis of documentary materials. A consideration is given to the dynamics of the main national communities' population size. The public policy in the international relations and colonization is determined as well. The peculiarities of population's social structure and the issues of acculturation and assimilation are investigated therewith. Discovered are the reasons of an ethnically partial division of labor.

Keywords: national minority, acculturation, domestic ceremonies and customs, international relations and interactions, colony, confession.

У структурі населення Покуття протягом другої половини ХІХ – 30-х років ХХ ст., тобто до початку Другої світової війни, за чисельністю, типом розселення, особливостями господарського та культурно-побутового життя вирізнялися як представники християнських (поляки, німці, вірмени), так і юдейських (євреї, караїми) меншин. Їх міграції почалися за часів Київської Русі і проходили кількома хвилями. До того ж таке розселення мало маятниковий характер, періодично активізуючись з певних історичних та економічних причин або стаючи менш інтенсивним. На Покутті проживали представники титульних націй метрополій і ті, кого запрошували правлячі уряди цих держав. У ході історичного розвитку змінювалася структура національних меншин, відбувалися культурні взаємовпливи етносів. Останні, однак, були незначними, адже нацменшини жили відособлено. Проте представники всіх народів, які проживали й досі проживають в Україні, залишили свій слід і в її економіці, і в мові, і в культурі, і в історії загалом. Тому з метою подальшого гармонійного співжиття в державі українців та національних меншин, їх усебічно й рівноправного розвитку історики, етнографи та економісти вивчають етнічні та культурні особ-

ливості багатонаціонального населення України. Не обминули цих особливостей і покутські землі. А оскільки більшість представників інших націй селилися переважно в містах та містечках, то цю статтю було присвячено вивченню демографічної ситуації саме в таких покутських і сусідніх населених пунктах. Дослідження культури й побуту етноменшин через недостатню вивченість і сьогодні є актуальним.

В історико-етнографічній літературі етнографічні процеси в Україні, зокрема питання національних меншин, частково висвітлили М. Грушевський, В. Барвінський, В. Кубійович, Л. Вайгел, С. Павлюк, В. Грабовецький, В. Наулко, Я. Рабінович, М. Горн, М. Капрал, Р. Лозинський та ін.¹

Метою нашого дослідження є безпосередній аналіз демографічної ситуації в містах Прикарпаття на основі переписів населення та праць окремих науковців.

Етнічний склад міського населення Прикарпаття після завоювання його Польщею (XIV ст.) з мононаціонального, якщо не брати до уваги незначну кількість іноетнічного купецтва, став багатонаціональним. Польська влада від самого початку, проводячи політику «перемішування» населення нашого краю,

залюднювала ці землі представниками інших етносів. Насамперед це стосувалося міст і містечок. Аби заохотити інонаціональний елемент мігрувати в прикарпатський регіон, було впроваджено численні привілеї. Першими, починаючи з кінця XIV ст., на Прикарпаття почали активно переселятися поляки. Отримавши внутрішню автономію та економічні й релігійні пільги в XV–XVIII ст., міста Снятин, Галич, Тисменицю, Кути, Рогатин, Городенку, Станіслав, Богородчани та інші заселили вірмени. З перших десятиліть XV ст. почалася єврейська колонізація краю, що, з одного боку, була зумовлена різними привілеями, наданими євреям польською владою, а з другого, — хвилею гонінь на них у державах Західної та Центральної Європи. Євреї масово переїжджали сюди з Польщі, Угорщини та Німецьких держав. З початку XVIII ст. під впливом асиміляторської політики польської влади та багатьох економічних і політичних факторів (торгові привілеї, отримання заможними вірменами польського шляхецтва тощо) вірмени асимілювалися поляками.

Німців як управних ремісників агітували емігрувати в українські міста ще за княжих часів. Правда, тоді їх переселилася незначна кількість. Більш інтенсивна німецька колонізація почалася після ухвалення урядових Патентів заселення (Марії Терези від 17 червня 1774 р. та Йосифа II від 17 вересня 1781 р.), виданих після того, як землі Галичини відійшли до складу Австрії². Наймасовіше залюднення Прикарпаття німцями розпочалося в першій половині XIX ст. — як окремими колоніями, так і дисперсно. Німці прибували зі своєї історичної батьківщини, з німецьких колоній Східної Галичини та інших земель (Чехії, Словаччини тощо)³.

Німецька колонізація Галичини, у тому числі й Прикарпаття, за часів спочатку Австрійської, а пізніше Австро-Угорської імперії мала на меті кілька завдань. Головне з них — полегшити процес інтегрування новоприєданого краю до складу Австрійської імперії. Також австрійський уряд, створюючи німецькі колонії в сільській місцевості, сподівався по-

кращити таким чином економічне становище в галузі сільського господарства. І ще одним завданням при переселенні німців у Галичину було прагнення германізувати край.

У XIII ст. в Галичі з'явилася караїмська громада⁴. По території Прикарпаття караїми розселилися після 1688 року. Саме в цьому році польський король Ян Собеський дав дозвіл і навіть сприяв цьому процесу на нових місцях поселення Речі Посполитої⁵. У XVI ст. у містах Прикарпаття поселилися румуни, молдавани й угорці. До середини XIX ст. більшість з них полонізувалися (етнічний склад прикарпатських і сусідніх з ними міст із середини XIX ст. див. у табл. № 1–5).

Для визначення етнічної структури Прикарпаття ми використали дані загальнодержавних переписів населення в Австро-Угорщині (1857, 1880, 1900) та Польщі (1921). В австро-угорських переписах національна належність не зазначалася, але було вказано релігійну та мовну. Причому за мовною належністю визначення національності є неточним. Відомо, що євреї при переписах називали своєю розмовною мовою німецьку, а пізніше — польську. Водночас незначна кількість українців сповідувала римо-католицьку віру (латинники). У польському переписі є визначення національності, але дані в ньому були сфальсифіковані, про що вестимо мову далі. З цієї причини ми і визначаємо національність за віросповіданням.

Перепис 1857 року взагалі не розділяв громадян ні за релігійною, ні за мовною ознакою. Нам вдалося здобути дані щодо віросповідання лише по чотирьох містах — Станіславу, Коломиї, Снятині і Кутах (табл. № 1, 2). За адміністративним поділом 1857 року Прикарпаття було поділено на два повіти — Станіславський і Коломийський. Чисельність жителів Станіслава і Станіславського повіту за 1869 рік ми взяли з монографії А. Шарловського⁶.

Отже, у Станіславі проживало 14 786 міщан, серед яких українців було 15,1 %, євреїв — 54,7 %, римо-католиків (поляки і частина німців) — 23,5 %, вірмен-католиків — 3,03 %,

представників інших вірувань — 1,2 %. У Коломиї українці становили 27,8 %, євреї — 50,4 %, римо-католики — 20,8 %, а католики (німці-протестанти) — 1 %. У Снятині українців проживало 38 %, євреїв — 40,4 %, римо-католиків — 19 %, німців-протестантів — 2,1 % (мешкали переважно в Августдорфі — передмісті Снятина) і невелика частина вірмен-католиків — 0,5 %. У Кутах була подібна ситуація, за винятком значного відсотка вірмен (20 %), які були майже асимільовані і спілкувалися польською мовою.

У 1880 році міське населення становило 23,4 % від загальної кількості жителів повіту (табл. № 3). Співвідношення за національною ознакою було таким. Міщани-українці становили найменшу частку в Коломиї і Станіславі (18,2 % і 14,8 % відповідно). У Станіславі кількість євреїв зросла на 1995 осіб, хоча у відсотковому відношенні знизилася на 1,1 %. Вірмени й німці у відомостях перепису 1880 року вже навіть окремо не виділені, а віднесені в графу «інші», де вони становили в середньому 4 %. Окремо А. Шарловський подає їх у Станіславі, але і тут їх частка була 0,4 % і 0,6 % відповідно.

Дані про мову в Станіславі (табл. № 2) засвідчують, що частина українців і євреїв вказали як розмовну мову польську, тому, якщо римо-католиків у місті налічувалося 5580, то розмовляли польською мовою 9734 особи, тобто майже вдвічі більше. Таким чином, більшість українського населення в Станіславському повіті концентрувалася в селах, а представники національних меншин проживали переважно в містах. Так, якщо загальна чисельність євреїв у повіті становила 16,7 %, то у Станіславі їх проживало 54,7 %; поляків у повіті було 13,3 %, а в Станіславі — 29,9 %.

У 1900 році (табл. № 4) у повітових містах Коломиї і Станіславі частка українців становила трохи більше 19 %. У Коломиї за двадцять років кількість євреїв збільшилася на 4556 осіб, у Станіславі — на 4023 особи, хоча темпи їхнього приросту зменшилися в цих містах на 3–7 % за рахунок внутрішньодержавної міграції та еміграції в європейські країни і на

американський континент. Відсоток сільського єврейського населення майже не змінився. Там і далі зростала чисельність єврейських торгових закладів (корчем та крамниць). В обох повітах удвічі збільшилася кількість поляків за рахунок їх припливу з Польщі й асиміляції українців та інших національних меншин. У менших за чисельністю повітових містах — Снятині, Городенці та Тлумачі — суттєвих змін не відбулося, хоча збереглася тенденція до зменшення відносної частки українського населення. Водночас у Снятині за двадцять років частка євреїв майже подвоїлася (з 2333 до 4203 осіб, або з 21,5 % до 36,5 %). У цілому співвідношення за національною ознакою в повітах залишалось сталим і коливання становило від 1 % до 3 %.

Цікава ситуація склалася в прикарпатських населених пунктах, що не були повітовими центрами. Більшість із них стали традиційними єврейськими містечками. Так, у Гвіздці чисельність євреїв становила 65 % від загальної кількості населення, у Заболотіві — близько половини міщан, в Отинії — 42 % і т. д. Частка римо-католиків, переважна більшість яких були поляками, у середньому становила 15,4 %. Значно перевищували середній показник римо-католики в Отинії — 21,4 %. Відсоток українців у Гвіздці, Отинії, Заболотіві, де проживало багато євреїв або римо-католиків, становив — 24,1 %, 28,2 % та 41 % відповідно, тоді як загальна чисельність українців була 73,2 %, євреїв — 13,1 %, поляків — 12,7 %. Міські мешканці інших національностей (німці-протестанти, вірмени, чехи, італійці тощо) становили 2,6 %.

Рубіж XIX–XX ст. характеризувався не тільки пробудженням і розвитком народної свідомості серед широких верств населення, творенням української та польської націй, але й виникненням політичних рухів, що ставили за мету створення найширшої автономії в імперії Габсбургів, а в перспективі — здобуття незалежності. До того ж українські та польські проекти майбутнього Східної Галичини були взаємовиключними і неприйнятними для супротивної сторони. В українсько-польській суперечці, що мала полі-

тичне забарвлення, найбільша увага приділялася історичним та демографічним аргументам. Для цього Польща в 1921 році провела перепис населення, який бойкотувала значна частина українців Галичини. Щоб показати державам Антанти, що в Галичині більшість представляють поляки, дані перепису були сфальсифіковані. Із цим висновком загалом погоджується П. Ебергард — сучасний польський дослідник демографічних процесів в Україні протягом ХХ ст.⁷ Частина українців, євреїв та інших меншин були зафіксовані як поляки. Так, у Коломії проживало 18 246 осіб іудейського віросповідання, але

записано було 8449, тобто менше половини. Для переселення на західноукраїнські землі, у тому числі і в міста, полякам надавали численні пільги, що заохочувало їхню міграцію сюди. Державними службовцями, робітниками високооплачуваних галузей економіки і т. д. могли бути лише поляки. Коло професій непольської інтелігенції також було обмеженим — лікарі, юристи, учителі. Їх частка в 1931 році становила 20–22 %⁸.

Згідно з переписом 1921 року, кількість міського населення, порівняно з 1900 роком, була такою:

Рік	Коломия	Снятин	Городенка	Тлумач	Чернелиця	Обертин	Тисмениця	Заболотів	Гвіздець	Опинія
1900	34 188	11 500	11 674	5446	3390	5421	7918	4242	2581	4955
1921	41 097	10 597	9907	5905	3220	4676	7047	3583	1992	4455

Частка українського населення в повітових містах зменшилася з 31 % до 28,4 % (19 477 і 19 184 особи відповідно). Знизилася кількість осіб іудейського віровизнання. У містечках, неповітових центрах, теж відбувалося зменшення чисельності єврейського населення. Зате частка римо-католиків у містах збільшилася з 22,7 % у 1900 році до 30,4 % у 1921-му, тобто на 6225 осіб. У неповітових містечках чисельність римо-католиків у 1900 році становила 15,4 %, а в 1921-му — 18,7 %. Відсоток мешканців інших національностей зменшився з 2,6 % у 1900 році до 1,4 % у 1921-му. Отже, у демографічній ситуації в містах і містечках Прикарпаття із середини ХІХ ст. до 1921 року відбулися певні зміни, проте вони не порушили головної тенденції — перевагу інонаціонального міського елемента над автохтонами — українцями.

Чисельність нацменшин (німці, вірмени, чехи, італійці та ін.) у другій половині ХІХ ст. стабільно становила 2,3–2,8 %. Після Першої світової війни частина їх покинула При-

карпаття, а частина асимілювалася поляками. Якщо в 1900 році їх було 3103 особи, то після закінчення війни їх кількість знизилася до 1521 особи, тобто вдвічі.

Дослідження динаміки етнічного складу населення покутських міст у контексті загально-суспільного розвитку Галичини і передусім соціокультурних змін дало змогу виявити низку важливих особливостей. Демографічна ситуація була наслідком політики асиміляції спочатку Польщі, згодом Австро-Угорщини, а потім знову Польщі, які з моменту свого виникнення намагалися представляти себе як цілісні утворення в культурному (Австро-Угорщина) або етнічному (Польща) сенсі. На Покутті навіть сформувався частковий поділ праці за національною ознакою.

Українське міщанство складалося з дрібних ремісників, землеробів, незначної кількості найманих робітників, безробітних та інтелігенції, яка обслуговувала своїх одноплемінників (учителі, небагато юристів, зовсім мало лікарів і греко-католицькі священники).

Сотні років поляки були господарями покутських міст. Ніколи не становлячи там навіть відносної більшості населення, вони нав'язували всьому регіонові свою волю. Поляки зазвичай займали державні адміністративні посади, деякі з них були власниками підприємств, адміністраторами на них, робітниками, поліцаями, працівниками інтелектуальних професій, священнослужителями римо-католицької церкви, а частина їх були міськими безробітними.

Німці були вправними ремісниками, робітниками, а за часів Австро-Угорщини — державними службовцями, військовиками; серед них були представники інтелігенції, які обслуговували німецькомовне населення. Проте з кінця XIX ст. німці перейшли переважно на польську мову спілкування, згодом почали ідентифікувати себе з поляками і навіть змінили імена та прізвища на подібні до польських. Лише з початком Другої світової війни і німецької окупації вони, переважно з кон'юнктурних міркувань, згадують про своє етнічне коріння⁹.

Євреї, зневажені і позбавлені майже всіх міських прав, створили власний світ — свою владу, укріплену релігійною свідомістю та найуніверсальнішою силою — силою грошей. Вони традиційно займалися торгівлею, були економами, власниками великих і малих промислових підприємств, лікарями, юристами, рідше — ремісниками.

Вірмени і караїми мешкали в окремих містах і, крім торгівлі та ремесла, обслуговували своїх одновітців.

Така спеціалізація, звичайно, впливала на економічне та культурне життя краю. Зокрема, культурно-побутове життя поділялося за національним принципом. Закрита єврейська громада (кагал) не мала значного впливу на загальний культурний стан міста. Усі мистецько-культурні заходи євреїв проходили всередині їхньої громади. Існував певний взаємовплив у сферах матеріальної культури (одяг, їжа, частково архітектура та інтер'єр), музичного життя тощо. Окрім ідишу, близького до німецької мови, вони користувалися ще й польською, а в окремих випадках — українською мовою.

Німецьке населення було більш комунікабельним щодо інших міщан. Німці позитивно впливали на покращення господарського життя краю, зокрема сприяли запровадженню у виробництво технічних новинок, нових агрокультур тощо.

Більш тісні взаємозв'язки існували між польським та українським населенням, з перевагою польських впливів у мові, освіті, побуті, загальній культурі. Рівноцінним був взаємовплив в обрядовості. Більшість польських міщан постійно прагнули насадити свою мову, спосіб життя, культуру й асимілювати менш стійких представників українства.

Українці в містах і містечках (36 % усіх міських жителів) були менш освіченими та мали незначний прошарок інтелігенції, частина представників якої створювала відповідні культурно-просвітні організації, а пізніше — партії, видавала українські часописи й газети, активізувала українське культурно-мистецьке та літературне життя в місті, не відмовляючись від аналогічної діяльності на селі. Попри це, деяка частина українських міщан не могла бути творцем національної культури: немало було тих, хто сприймав польську культуру і мову як еталон вищої міської культури й колонізувався.

Таким чином, прикарпатські міста не були активними осередками творення і збереження української народної культури. Ним було прикарпатське село. Формування ж професійної української культури проходило в місті. Політика деукраїнізації прикарпатських міст і містечок, здійснювана урядами Австро-Угорської і Польської держав, призвела до нестабільності етнічного складу міського населення, нерегульованості та стихійності міграційних процесів, напруженості в міжетнічних відносинах тощо. Натомість посилення зв'язків між містом і селом укріплювало становище українського населення. На початку XX ст. внаслідок зростання національної свідомості, піднесення боротьби за незалежність та об'єднання українських етнічних територій посилилися взаємовпливи східно- і західно-української культури, у чому українське місто відіграло провідну роль.

Таблиця 3. Етнодемографічний склад населення Прикарпаття за переписом 31 грудня 1880 року¹²

Міста	Загальна кількість населення в повіті	Міське населення										Населення повітів									
		Населення міст		Греко-католики		Іудеї		Римо-католики		Інші		Греко-католики		Іудеї		Римо-католики		Інші			
		К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%		
Коломия	58 939	23 109	18,2	4226	18,2	12 002	51,9	5991	25,9	930	4,0	34 954	59,3	13 955	23,7	8984	15,2	1046	1,8		
Снятин	39 496	10 832	51,9	5620	51,9	2333	21,5	1964	18,1	915	8,5	31 983	81,0	3496	8,8	2992	7,6	1025	2,6		
Городенка	47 736	10 226	45,5	4651	45,5	3689	36,1	1793	17,5	93	0,9	36 565	76,6	5654	11,8	5306	11,1	211	0,5		
Тлумач	45 479	5062	18,5	1853	36,6	1795	35,5	1382	27,3	32	0,6	33 279	73,2	3459	7,6	8390	18,4	351	0,8		
Загалом	191 650	49 213	33,2	16 350	33,2	19 819	40,3	11 130	22,6	1970	4,0	136 781	71,4	26 564	13,8	25 672	13,4	2633	1,4		
Тисмениця	34 548	7062	36,2	3629	51,4	2548	36,1	848	12,0	37	0,5	25 494	73,8	4960	14,4	3732	10,8	362	1,0		
Гвіздець	23 229	1976	22,1	436	22,1	1279	64,7	258	13,1	3	0,1	18 514	79,7	2133	9,2	2507	10,8	79	0,3		
Печеніжин	27 923	4670	47,3	2911	47,3	1474	31,6	282	6,0	3	0,1	24 066	86,2	3089	11,1	761	2,7	7	—		
Отинія	—	3743	1313	35,1	1577	42,1	679	18,2	174	4,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Чернелиця	—	3099	1796	58,0	667	21,5	627	20,2	9	0,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Обертин	29 213	5024	17,6	1764	35,1	1973	39,3	1283	25,5	4	0,1	21 700	74,3	3190	10,9	4247	14,5	76	0,3		
Заболотів	28 697	3523	14,6	1464	41,6	1730	49,1	328	9,3	1	—	23 476	81,8	3299	11,5	1866	6,5	56	0,2		
У містечках	143 610	29 097	13 313	45,7	11 248	38,7	4305	14,8	231	0,8	113 250	78,9	16 671	11,6	13 113	9,1	580	0,4			
Загалом	335 260	78 310	29 663	37,8	31 067	39,7	15 435	19,7	2201	2,8	250 031	74,6	43 239	12,9	38 785	11,6	3213	0,9			

Таблиця 4. Етнодемографічний склад населення Прикарпаття за переписом 31 грудня 1900 року¹³

Міста	Загальна кількість населення в окрузі	Міське населення										Населення повітів									
		Населення міст		Греко-католики		Юдеї		Римо-католики		Інші		Греко-католики		Юдеї		Римо-католики		Інші			
		К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%		
Станіслав	91 706	30 410	19,6	5952	14 106	46,4	9653	31,7	699	2,3	48 470	52,2	21 895	23,9	20 053	21,9	1288	1,4			
Коломия	80 042	34 188	19,5	6653	16 568	48,5	9518	27,8	1449	4,2	46 638	58,3	18 840	23,5	12 935	16,2	1629	2,0			
Снятин	47 861	11 500	42,6	4896	4203	36,5	1977	17,2	424	3,7	38 115	79,6	5806	12,1	3194	6,7	746	1,6			
Городенка	55 903	11 674	60,89	6089	4264	36,5	1278	10,9	43	0,4	43 437	77,7	6708	12,0	5644	10,1	114	0,2			
Тлумач	53 154	5446	1839	33,8	2097	38,5	1504	27,6	6	0,1	40 645	76,5	3336	6,3	9111	17,1	62	0,1			
Загалом	236 960	62 808	19 477	31,0	27 132	43,2	14 277	22,7	1922	3,1	168 835	71,3	34 690	14,6	30 884	13,0	2551	1,1			
Тисмениця	28 175	7918	4785	60,4	2049	25,9	1048	13,3	36	0,4	22 871	81,2	2626	9,3	2426	8,6	252	0,9			
Гвіздець	29 170	2581	622	24,1	1677	65,0	282	10,9	-	-	23 597	80,9	2712	9,3	2810	9,6	51	0,2			
Отинія	24 441	4955	1396	28,2	2083	42,0	1058	21,4	418	8,4	14 682	60,1	2789	11,4	5990	24,5	980	4,0			
Чернецька	-	3390	2080	61,4	686	20,2	624	18,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Обертин	35 544	5421	2326	42,9	2125	39,2	967	17,8	3	0,1	26 867	75,6	3938	11,1	4687	13,2	52	0,1			
Заболотів	36 499	4242	1740	41,0	2096	49,4	400	9,4	6	0,2	29 380	80,5	4349	11,9	2724	7,5	46	0,1			
У містечках	153 829	28 507	12 949	45,4	10 716	37,6	4379	15,4	463	1,6	117 397	76,3	16 414	10,7	18 637	12,1	1381	0,9			
Загалом на Покутті	390 789	91315	32 426	35,5	37 848	41,5	18 646	20,4	2385	2,6	286 232	73,2	51 104	13,1	49 521	12,7	3932	1,0			
Надвірна	36 983	7630	2699	35,4	3663	48,0	1255	16,4	13	0,2	27 374	74,0	5082	13,8	4446	12,0	801	0,2			
Делятин	42 133	6097	3089	50,7	2403	39,4	599	9,8	6	0,1	31 186	74,0	5201	12,3	4994	11,9	752	1,8			
Загалом	79 116	13 726	5788	42,2	6066	44,2	1854	13,5	19	0,1	58 560	74,0	10 283	13,0	9440	11,9	833	1,1			
Усі повіт. міста	365 649	100 848	28 128	27,9	44 901	44,5	25 185	25,0	2634	2,6	244 679	66,9	61 667	16,9	55 383	15,1	3920	1,1			
Усі повіт. містечка	195 962	34 604	16 038	46,3	13 119	37,9	4978	14,4	469	1,4	148 583	75,8	21 615	11,0	23 631	12,1	2133	1,1			
Усі міста	561 611	135 45	44 166	32,6	58 020	42,8	30 163	22,3	3103	2,3	393 262	70,0	83 282	14,8	79 014	14,1	6053	1,1			

Таблиця 5. Етнодемографічний склад населення Прикарпаття за переписом 30 вересня 1921 року¹⁴

Міста	Загальна к-сть населення в окрузі	Міське населення													
		Населення міст		Греко-католики		Юдеї		Римо-католики		Євангелісти		Інші християни		Представники інших вірувань	
		К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
Коломія	119 280	41 097	17,6	7243	17,6	18 246	44,4	14 706	35,8	876	2,1	24	0,1	2	—
Снятин	79 441	10597	44,6	4727	44,6	3248	30,6	2263	21,4	351	3,3	6	0,1	2	—
Городенка	83 590	9907	53,9	5345	53,9	3048	30,8	1505	15,2	1	—	8	0,1	—	—
Тлумач	82 303	5905	31,6	1869	31,6	2012	34,1	2023	33,3	—	—	—	—	1	—
В усіх повітових містах	364 614	67 506	28,4	191 84	28,4	26 554	39,3	20 497	30,4	1228	1,8	38	0,1	5	—
Чернелія	—	3220	1918	56,6	538	16,7	763	23,7	—	—	—	1	—	—	—
Обертин	—	4676	2008	43,0	1133	24,2	1535	32,8	—	—	—	—	—	—	—
Тисмениця	—	7047	4581	65,0	1102	15,6	1355	19,3	—	—	—	9	0,1	—	—
Гвіздець	—	1992	464	23,3	1234	61,9	294	14,8	—	—	—	—	—	—	—
Печеніжин	43 085	5984	4126	69,0	1413	23,6	445	7,4	—	—	—	—	—	—	—
Отинія	—	4455	1520	34,1	1728	38,8	967	21,7	240	5,4	—	—	—	—	—
Заболотів	—	3583	1695	47,3	1454	40,6	434	12,1	—	—	—	—	—	—	—
В усіх містечках	—	30 957	16 312	52,7	8602	27,8	57,93	18,7	240	0,8	10	—	—	—	—
Загалом	407 699	98 463	35 496	36,0	35 156	35,7	26 290	26,7	1468	1,5	48	0,1	5	—	—

¹Грушевський М. Історія України-Руси: в 11 т. – К., 1994. – Т. V; Барвінський В. Досліди з поля статистики. – К., 1993; Кубійович В. Географія України і суміжних земель. – Л., 1938. – Т. I: Загальна географія; Waigel L. Rys miasta Kolomyji. – Kolomyja, 1877; Павлюк С. Словник основних понять і термінів з теорії етнології. – Л., 2008; Грабовецький В. Історія Коломиї. – Коломия, 1996; Грабовецький В. Історія Івано-Франківська. – Івано-Франківськ, 1999; Наулко В. Етнічний склад населення Української РСР. – К., 1965; Наулко В. Развитие межэтнических связей на Украине. – К., 1975; Рабінович Я. Й. Євреї між століттями надій (Політологічне дослідження). – Івано-Франківськ, 1997; Horn M. Zydzi na Rusi Czerwonej w XVII pierwzej polowinie XVIII wieku. – Warszawa, 1975; Капраль М. Національні громади Львова XVI–XVIII ст. (Соціально-правові взаємини). – Л.: Літературна агенція «Піраміда», 2003; Лозинський Р. Етнічний склад населення Львова. – Л.: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005.

²Гайнц Г. К. Закладення поселень періоду Йосифінської колонізації в Галичині та особливий приклад Кьонігсау // Німецькі колонії Галичини. Історія–архітектура–культура. – Л.: Манускрипт, 1996. – С. 81, 82.

³Паньків І. М. Польська, німецька та вірменська етнічні меншини в соціокультурних процесах на Покутті (друга половина XIX – 30-ті рр. XX ст.): дис. ... канд. іст. наук / І. М. Паньків. – Івано-Франківськ, 2007. – С. 95–98.

⁴Паньків І. Караїми // Мала енциклопедія українського народознавства. – Л., 2009. – С. 259.

⁵Кефели А. Культурное наследие караимов Галича и Луцка. История и современность // Наукові записки НАНУ. – К., 1998. – Вип. 4. – С. 108.

⁶Szarlowski A. Stanislawow i powiat Stanislawowski pod wzglkdem historycznym i geograficzno-statystycznym. – Stanislawow, 1887. – S. 197–199.

⁷Eberhardt P. Między Rosją a Niemcami. – Warszawa, 1996 – S. 93.

⁸Івано-Франківський обласний державний архів. – Ф. 2, оп. 4, од. зб. 66, арк. 3, 7, 11, 12, 14.

⁹Штайнінгер Р. Горохолина. Рукопис / пер. з нім. В. Капушака. – 1995. – С. 134.

¹⁰Handbuch des Lemberger Stattalterei Gebietes in Galizien für das Jahr. – 1858.

¹¹Szarlowski A. Stanislawow i powiat Stanislawowski... – S. 197–199.

¹²Wiadomości statystyczne o stosunkach Krajowych / pod red. prof. D. Pilata. – Lwów, 1883. – Zeszyt I. – S. 137–140, 189–195, 385, 386, 388, 443–446.

¹³Skorowidz gminny Galicyi opracowany na podstawie wyników spisu ludności z dnia 31 grudnia 1900 r. – Wiedeń, 1907. – S. 210–215, 290–297, 412–417, 602–608, 628–631, 696–701.

¹⁴Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej. Opracowany na podstawie wyników pierwszego powszechnego spisu ludności dn. 30 września 1921 r. i innych źródeł urzędowych. – Warszawa, 1923. – T. XIV. – S. 9, 10, 12, 20, 21, 56.